

Total number of printed pages-11

1 (Sem-4) BCM 11

2025

HUMAN RESOURCE MANAGEMENT

Paper : BCM0401104

(Industrial Relations)

Full Marks : 60

Time : 2½ hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions.

Answer **either** in English **or** in Assamese.

1. Answer the following as directed : 1×8=8

নিৰ্দেশ অনুসৰি তলত দিয়াবোৰৰ উত্তৰ লিখা :

(i) Which of the following best describes the structure of International Labour Organisation ?

তলৰ কোনটোৱে আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় শ্ৰমিক সংস্থাৰ গাঁথনিৰ সৰ্বোত্তম বৰ্ণনা কৰিছে?

(a) Unipartite (একদলীয়)

(b) Bipartite (দ্বিপাক্ষিক)

(c) Tripartite (ত্ৰিপাক্ষিক)

(d) Quadripartite (চতুৰ্পাক্ষিক)

(Choose the correct option)

(শুদ্ধ বিকল্পটো বাছি উলিওৱা)

(ii) Industrial disputes that arise when employees believe that their rights have been violated or that there has been an unfair application of company policies is known as :

যেতিয়া কৰ্মচাৰীয়ে তেওঁলোকৰ অধিকাৰ উলংঘা কৰা হৈছে বা কোম্পানী নীতিৰ অন্যায় প্ৰয়োগ হৈছে বুলি বিশ্বাস কৰে তেতিয়া উদ্ভৱ হোৱা ঔদ্যোগিক বিবাদক এনেদৰে জনা যায় :

(a) Interest dispute

সুতৰ বিবাদ

(b) Grievance dispute

অভিযোগৰ বিবাদ

(c) Recognition dispute

স্বীকৃতিৰ বিবাদ

(d) Unfair labour practice disputes

অন্যায় শ্ৰম প্ৰথাৰ বিবাদ

(Choose the correct option)

(শুদ্ধ বিকল্পটো বাছি উলিওৱা)

(iii) Which of the following is the first organised trade union of India ?

তলৰ কোনটো ভাৰতৰ প্ৰথম সংগঠিত ট্ৰেড ইউনিয়ন?

(a) Madras Labour Union

মাদ্ৰাজ শ্ৰমিক ইউনিয়ন

(b) Bharatiya Mazdoor Sabha

ভাৰতীয় মজদুৰ সভা

(c) Hindu Mazdoor Sabha

হিন্দু মজদুৰ সভা

(d) Indian National Trade Union Congress

ভাৰতীয় ৰাষ্ট্ৰীয় ট্ৰেড সংঘ কংগ্ৰেছ

(Choose the correct option)

(শুদ্ধ বিকল্পটো বাছি উলিওৱা)

(iv) The process of bringing together representatives of employers and employees in front of a third party with the intention of influencing them to reach a mutually agreeable solution is known as _____ .

নিয়োগকৰ্তা আৰু কৰ্মচাৰীৰ প্ৰতিনিধিক তৃতীয় পক্ষৰ সন্মুখত একত্ৰিত কৰি তেওঁলোকক প্ৰভাৱিত কৰি পাৰস্পৰিকভাৱে সন্মত সমাধানত উপনীত হোৱাৰ প্ৰক্ৰিয়াটোক _____ বুলি জনা যায়।

(a) Collective bargaining

সামূহিক দৰদাম

- (b) Conciliation
বিতৰ্কৰ শান্তিপূৰ্ণ নিষ্পত্তি
- (c) Adjudication
বিচাৰ নিষ্পত্তি
- (d) Grievance handling
অভিযোগ নিষ্পত্তি কৰা

(Fill in the blank)
(খালী ঠাই পূৰণ কৰা)

- (v) Which of the following are key participants in the industrial relations system ?

ঔদ্যোগিক সম্পৰ্ক ব্যবস্থার মূল অংশগ্রহণকাৰী তলৰ কোন ?

- (a) Trade unions and workers
শ্রমিক সংঘ আৰু শ্রমিক
- (b) Employers and their association
নিয়োগকর্তা আৰু তেওঁলোকৰ সংঘ
- (c) Government and its agencies
চৰকাৰ আৰু ইয়াৰ সংস্থাসমূহ
- (d) All of the above
ওপৰৰ সকলোবোৰ

(Choose the correct option)
(শুদ্ধ বিকল্পটো বাছি উলিওৱা)

- (vi) The Unitary approach to industrial relations views the organization as :
ঔদ্যোগিক সম্পৰ্কৰ একক দৃষ্টিভঙ্গীয়ে সংস্থাটোক এনেদৰে চায় :

- (a) A battlefield of conflicting interests
সংঘাতপূৰ্ণ স্বার্থৰ যুদ্ধক্ষেত্র
- (b) A platform for class struggle
শ্রেণী সংগ্রামৰ মঞ্চ
- (c) A cohesive team with a common goal
এক উমৈহতীয়া লক্ষ্যৰে সংহত দল
- (d) A network of independent contractors
স্বতন্ত্র ঠিকাদাৰৰ এটা নেটৱৰ্ক

(Choose the correct option)
(শুদ্ধ বিকল্পটো বাছি উলিওৱা)

- (vii) A _____ is a temporary work stoppage by a group of employees to express grievances or enforce demands.
(Fill in the blank with appropriate word)

_____ হৈছে কৰ্মচাৰীৰ এটা দলে অভিযোগ প্রকাশ কৰিবলৈ বা দাবী বলবৎ কৰিবলৈ সাময়িকভাৱে কাম বন্ধ কৰা।
(উপযুক্ত শব্দৰে খালী ঠাই পূৰণ কৰা)

(viii) Employee participation in management decreases industrial harmony.

(State whether the statement is True or False)

পৰিচালনাত কৰ্মচাৰীৰ অংশগ্ৰহণে ঔদ্যোগিক সম্প্ৰীতি হ্ৰাস কৰে। (উক্তিটো সত্য নে অসত্য লিখা)

2. Answer the following questions : (any six)

2×6=12

তলত দিয়াবোৰৰ পৰা যিকোনো ছটাৰ উত্তৰ লিখা :

(i) Elaborate any two causes of industrial disputes.

ঔদ্যোগিক বিবাদৰ যিকোনো দুটা কাৰণৰ বিষয়ে বিশদভাৱে লিখা।

(ii) Define industrial relations.

ঔদ্যোগিক সম্পৰ্কৰ সংজ্ঞা দিয়া।

(iii) What is mediation?

মধ্যস্থতা কি?

(iv) Discuss any two problems faced by trade union in India.

ভাৰতত শ্ৰমিক সংঘৰ দ্বাৰা সন্মুখীন হোৱা যিকোনো দুটা সমস্যা ব্যাখ্যা কৰা।

(v) Define the term 'Grievance Handling'.

‘অভিযোগ নিয়ন্ত্ৰণ’-ৰ সংজ্ঞা দিয়া।

(vi) What are the objectives of collective bargaining?

সামূহিক দৰদামৰ উদ্দেশ্য কি?

(vii) What are the characteristics of a trade union?

শ্ৰমিক সংঘৰ বৈশিষ্ট্য কি কি?

(viii) What is a works committee?

কৰ্ম সমিতি কি?

(ix) What is meant by Employers' Association?

নিয়োগকৰ্তা সংস্থা বুলিলে কি বুজা?

(x) Differentiate between Award and Settlement.

পুৰস্কাৰ আৰু নিষ্পত্তিকৰণৰ মাজৰ পাৰ্থক্য লিখা।

3. Answer the following questions : **(any four)**

5×4=20

তলত দিয়া প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখা : (যিকোনো চাৰিটা)

(i) Differentiate between strikes and lockouts.

ধৰ্মঘট আৰু তলাবন্ধৰ মাজৰ পাৰ্থক্য লিখা।

(ii) Describe the types of arbitration.

সালিসীৰ প্ৰকাৰৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰা।

(iii) Discuss the various forms of workers' participation in management.

পৰিচালনাত শ্ৰমিকৰ অংশগ্ৰহণৰ বিভিন্ন ধৰণৰ ৰূপৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

(iv) Explain the factors affecting Industrial Relations.

ঔদ্যোগিক সম্পৰ্কক প্ৰভাৱিত কৰা কাৰকসমূহ ব্যাখ্যা কৰা।

(v) Explain the different types of trade unions.

বিভিন্ন ধৰণৰ শ্ৰমিক সংঘৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

(vi) Write a short note on International Labour Organisation.

আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় শ্ৰমিক সংস্থাৰ ওপৰত চমু টোকা লিখা।

(vii) Discuss the impact of technological changes on industrial relations.

ঔদ্যোগিক সম্পৰ্কত প্ৰযুক্তিগত পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰভাৱৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

(viii) Highlight the role of trade unions in protecting workers' rights.

শ্ৰমিক অধিকাৰ সুৰক্ষিত কৰাৰ ক্ষেত্ৰত শ্ৰমিক সংঘৰ ভূমিকাক আলোকপাত কৰা।

4. Answer the following questions : **(any two)**

10×2=20

তলত দিয়া প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখা : (যিকোনো দুটা)

(i) Explain the different types of strikes. Analyse the causes of strikes and lockouts in industrial settings.

5+5=10

বিভিন্ন ধৰণৰ ধৰ্মঘটৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰা। ঔদ্যোগিক পৰিৱেশত ধৰ্মঘট আৰু তলাবন্ধৰ কাৰণ বিশ্লেষণ কৰা।

- (ii) Define industrial disputes. Discuss the various methods of settlement of industrial disputes. 2+8=10

ঔদ্যোগিক বিবাদৰ সংজ্ঞা দিয়া। ঔদ্যোগিক বিবাদ নিষ্পত্তিৰ বিভিন্ন পদ্ধতিৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

- (iii) What is meant by grievance in industrial relations? Identify the primary causes that lead to grievances among workers. Describe the grievance redressal process followed in Indian industries. 2+3+5=10

ঔদ্যোগিক সম্পর্কত অভিযোগ বুলিলে কি বুজোৱা হয়? শ্রমিক সকলৰ মাজত অভিযোগৰ সৃষ্টি হোৱাৰ প্ৰাথমিক কাৰণসমূহ চিনাক্ত কৰা। ভাৰতীয় উদ্যোগসমূহত অনুসৰণ কৰা অভিযোগ নিৰাময় প্ৰক্ৰিয়াৰ বিষয়ে বৰ্ণনা কৰা।

- (iv) Discuss the evolution of industrial **relations** in India before and after independence.

স্বাধীনতাৰ পূৰ্বে আৰু পিছত ভাৰতত ঔদ্যোগিক সম্পর্কৰ বিবর্তনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

- (v) Elucidate the concept of collective bargaining as a tool of industrial democracy. Elaborate on the various types of collective bargaining. 3+7=10

ঔদ্যোগিক গণতন্ত্রৰ আহিলা হিচাপে সামূহিক দৰদামৰ ধাৰণাটো স্পষ্ট কৰা। বিভিন্ন ধৰণৰ সামূহিক দৰদামৰ বিষয়ে বিশদভাৱে লিখা।

